

**Program Ochrony Środowiska
Gminy i Miasta Lubraniec na lata 2004 – 2011**

Lubraniec, maj 2004 r.

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE
  - 1.1. Przesłanki ogólne
  - 1.2. Podstawy prawne
  - 1.3. Cel i zakres programu
  - 1.4. Specyfika programu i jego funkcje
  - 1.5. Horyzont czasowy
  - 1.6. Środki finansowe na realizację programu
  - 1.7. Metoda opracowania
2. INFORMACJE OGÓLNE O KOMPETENCJACH GMIN
3. CHARAKTERYSTYKA GMINY I MIASTA LUBRANIEC
  - 3.1. Zarys historyczny
  - 3.2. Położenie i podział administracyjny
  - 3.3. Ludność
  - 3.4. Rozwój gospodarczy i społeczny
  - 3.5. Transport
  - 3.6. Klimat
4. ZASOBY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO GMINY LUBRANIEC
  - 4.1. WODY
    - 4.1.1. Wody podziemne
    - 4.1.2. Wody powierzchniowe
  - 4.2. GLEBY
  - 4.3. SUROWCE MINERALNE
  - 4.4. WALORY PRZYRODNICZE I KRAJOBRAZOWE
  - 4.5. LASY
  - 4.6. POWIETRZE
5. ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA
  - 5.1. HAŁAS

- 5.2. PROMIENIOWANIE ELEKROMAGNETYCZNE
- 5.3. WODY PODZIEMNE
- 5.4. WODY POWIERZCHNIOWE
- 5.5. GLEBY
- 5.6. LASY
- 5.7. POWIETRZE
- 6. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA OCHRONY ŚRODOWISKA
  - 6.1. WODOCIĄGI I UJĘCIA WODY
  - 6.2. KANALIZACJA I OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW
  - 6.3. GOSPODARKA ENERGIĄ CIEPLNĄ I ELEKTRYCZNĄ
  - 6.4. GOSPODARKA ODPADAMI
- 7. CELE I PRIORYTETOWE DZIAŁANIA EKOLOGICZNE W GMINIE LUBRANIEC
  - 7.1. OCHRONA WÓD
  - 7.2. GOSPODARKA ODPADAMI
  - 7.3. OCHRONA POWIETRZA
  - 7.4. OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI
  - 7.5. OCHRONA LASÓW
  - 7.6. OCHRONA PRZYRODY
  - 7.7. EDUKACJA EKOLOGICZNA
  - 7.8. PRZEDSIĘWZIĘCIA PLANOWANE DO REALIZACJI W LATACH 2004-2007
  - 7.9. PRZEDSIĘWZIĘCIA PLANOWANE DO REALIZACJI W LATACH 2008-2011
- 8. MONITORING I WDRAŻANIE PROGRAMU
- 9. PODSUMOWANIE I WNIOSKI KOŃCOWE

I WPROWADZENIE

1.1 Przesłanki ogólne

Człowiek od początku swojej działalności na Ziemi, korzysta z jej zasobów i walorów, ich wykorzystanie było ograniczone i nie powodowało katastrofalnych skutków. Dopiero rewolucja techniczna ostatnich trzech wieków spotęgowała zagrożenia środowiska przyrodniczego, które zaczęło być dostrzegalne nie tylko w skali lokalnej, ale i ogólnoziemskiej. Wyrazem zaniepokojenia o stan środowiska były liczne raporty. Zaczęto zauważać, że jedynym sposobem zaradzenia postępującej degradacji przyrody jest skoordynowanie działań prowadzonych w różnych skalach: globalnej, regionalnej i lokalnej.

Znowelizowana w latach 1997-1998 *ustawa o ochronie i kształtowaniu środowiska* duży nacisk kładła na tak zwany rozwój zrównoważony, jako jeden ze środków utrzymywania i odtwarzania dobrego stanu środowiska przyrodniczego, tak na szczeblu gmin, powiatów, województw jak i całego kraju. Ustawa ta, nawiązując do podpisanej przez rząd Rzeczypospolitej Polskiej w 1992 roku w Rio De Janeiro deklaracji, nazwanej „Agendą 21” wprowadziła obowiązek realizacji programów zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska – dla obszarów gmin, powiatów województw i kraju. Na najniższym szczeblu administracji samorządowej za ich opracowanie odpowiedzialna była Rada Gminy. Uchwałą Nr XIV/114/1999 Rady Miejskiej w Lubrańcu z dnia 29 listopada 1999 roku przyjęto Program zrównoważonego rozwoju oraz ochrony środowiska dla gminy i miasta Lubraniec, który na mocy art. 10 ust. 3 i 4 ustawy O wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaleń się „Programem ochrony środowiska gminy i miasta Lubraniec”. Na podstawie art. 10 ust. 4 cytowanej wyżej ustawy Rada Miejska w Lubrańcu ma obowiązek uchwalić nowy „Program ochrony środowiska dla gminy i miasta Lubraniec w terminie do 30 czerwca 2004 roku.

Wszelkie działania dążące do rozwoju, tak w skali lokalnej (gminy) jak regionalnej i globalnej, mające charakter polityczny, społeczny lub gospodarczy nie powinny zubażać zasobów przyrodniczych w sposób trwały. Tak więc, dopuszczając rozwój poszczególnych obszarów zgodny z aspiracjami ich mieszkańców, za granicę tego rozwoju uznać należy wydolność środowiska przyrodniczego dla wszelkich rodzajów działalności człowieka.

1.2. PODSTAWY PRAWNE

Programy ochrony środowiska są nową formą opracowań planistycznych; zostały wprowadzone ustawą Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2001 roku Nr 62 poz. 627 z późn. zm.), - dalej w tekście stosowany jest skrót: POŚ. Art. 17 ust. 1 tej ustawy stanowi, że gminny program ochrony środowiska sporządza burmistrz, w celu realizacji polityki ekologicznej państwa, przy czym jego projekt jest opiniowany przez zarząd jednostki wyższego szczebla – Zarząd Powiatu (art. 17 ust. 2 wspomnianej ustawy).

Program ochrony środowiska uchwalony przez Radę Miejską w Lubrańcu określa wymagania, odnoszące się do polityki ekologicznej państwa (art. 14 ust. 1), a w szczególności:

1. cele ekologiczne,
2. priorytety ekologiczne,
3. rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,
4. środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.

Gminne programy ochrony środowiska uchwała rada gminy (POŚ art. 18 ust. 1). Podlega on aktualizacji co cztery lata. Burmistrz sporządza co dwa lata raport z jego wykonania i przedstawia go radzie gminy (art. 18 ust. 2).

1.3. CEL I ZAKRES PROGRAMU

Program ochrony środowiska jest podstawowym dokumentem koordynującym działania na rzecz ochrony środowiska w gminie Lubraniec. W szczególności pozwoli on:

- przekazać społeczeństwu ogólne informacje na temat zasobów przyrodniczych, jakości poszczególnych elementów środowiska,
- wytypować najważniejsze problemy ochrony środowiska naturalnego i jego zasobów w gminie, zaproponować sposoby i metody ich rozwiązywania w określonych okresach czasu,
- umożliwić zrównoważony rozwój gminy,
- występować o środki finansowe zewnętrzne potrzebne do realizacji przedsięwzięć.

1.4. SPECYFIKA PROGRAMU I JEGO FUNKCJE

Program ochrony środowiska uwzględnia podstawowe zasady ogólne, leżące u podstaw polityki ochrony środowiska w Unii Europejskiej i Polityki ekologicznej Polski. Są to:

- 1. zasada zrównoważonego rozwoju** opierająca się na założeniu, że polityka i działania w poszczególnych sektorach gospodarki i życia społecznego powinny być prowadzone w taki sposób, aby zachować zasoby i walory środowiska w stanie zapewniającym trwałe, nie doznające uszczerbku, możliwości korzystania z nich przez obecne i przyszłe pokolenia,
- 2. zasada przezorności**, która przewiduje, że rozwiązywanie pojawiających się problemów ekologicznych, powinno następować tak, aby odpowiednie działania podejmować już wtedy, gdy pojawia się uzasadnione prawdopodobieństwo, że problem wymaga rozwiązania,
- 3. zasada „zanieczyszczający płaci”**, nakładająca pełną odpowiedzialność, w tym także materialną za skutki zanieczyszczenia środowiska i stwarzanie zagrożeń na ich sprawcę,

4. zasada prewencji, zgodnie z którą należy przeciwdziałać negatywnym skutkom dla środowiska naturalnego, na etapie planowania,

5. zasada skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej, wg której należy minimalizować nakłady inwestycyjne na jednostkę uzyskanego efektu ekologicznego.

Program ochrony środowiska określa:

- cele polityki ekologicznej w podziale na cele krótkookresowe i średniookresowe,
- wybrane priorytety ekologiczne na terenie gminy Lubraniec wraz z uzasadnieniem ich wyboru,
- rodzaj i harmonogram działań ekologicznych, które planuje gmina,
- środki niezbędne do osiągnięcia założonych celów, realizacji zaplanowanych działań w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe,
- system monitoringu i oceny realizacji zamierzonych celów i zadań.

Zaplanowane cele, priorytety, działania i konkretne zadania są zdefiniowane dla każdego z elementów środowiska, tj.:

- gospodarowania odpadami,
- stosunków wodnych, zasobów i jakości wód,
- jakości powietrza,
- ochrony powierzchni ziemi, gleb i surowców mineralnych,
- ochrony przyrody i krajobrazu

1.5. HORYZONT CZASOWY

Horyzont czasowy Programu ochrony środowiska to 2011 rok. Taki horyzont czasowy uwzględniają dokumenty nadrzędne – II Polityka ekologiczna państwa, Krajowy plan gospodarki odpadami.

Weryfikacja i ocena realizacji zadań, objętych programem będzie dokonywana zgodnie z wymogami ustawy „Prawo ochrony środowiska”, tj. po upływie dwóch lat od jego przyjęcia.

Zakłada się następujące etapy realizacji celów:

- 2004 – 2007 – cele krótkookresowe,

- 2008 – 2011 – cele średniookresowe.

1.6. ŚRODKI FINANSOWE NA REALIZACJĘ PROGRAMU

Program ochrony środowiska w gminie Lubraniec do 2011 roku obejmuje zadania inwestycyjne i pozainwestycyjne. Wdrożenie niektórych unijnych standardów ochrony środowiska będzie kosztowne i musi obciążyć budżet gminy. Zakłada się, że zadania ujęte w programie będą pochodziły z następujących źródeł finansowych:

- budżetu gminy,
- funduszy ekologicznych (Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej),
- funduszy Unii Europejskiej (funduszy przedakcesyjnych, Funduszy Spójności, funduszy strukturalnych).

1.7 METODA OPRACOWANIA

Wykonanie Gminnego Programu Ochrony Środowiska Burmistrz Gminy i Miasta Lubraniec zlecił pracownikowi Urzędu Gminy i Miasta w Lubrańcu – inspektorowi ds. ochrony środowiska i leśnictwa, przyjmując jednocześnie nadzór nad przygotowaniem tego dokumentu.

Podczas opracowywania programu korzystano z różnych dokumentów i materiałów, charakteryzujących gminę Lubraniec, pod względem ochrony środowiska. W trakcie prac nad programem brano pod uwagę stan środowiska naturalnego oraz potrzeby inwestycyjne w zakresie jego poprawy, bazując na oczekiwaniach społecznych wyrażanych w trakcie spotkań z mieszkańcami i analizie wniosków i podań, wpływających do Urzędu Gminy i Miasta w Lubrańcu.

Podstawowe dokumenty wykorzystane przy opracowaniu programu:

1. dokumenty prawne:

- * Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. Nr 62 z 2001 roku poz. 627 z późn. zm.),
- * Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku o odpadach (Dz.U. Nr 62 z 2001 roku poz. 628 z późn. zm.),
- * Ustawa z dnia 27 lipca 2001 roku o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (tzw. ustawa wprowadzająca – Dz. U. Nr 100 z 2001 roku poz. 1085),
- * Ustawa z dnia 18 lipca 2001 roku Prawo wodne (Dz. U. Nr 115 z 2001 roku poz. 1229 z późn. zm.),
- * Ustawa z dnia 16 października 1991 roku o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz.U. z 2001 roku Nr 99 poz. 1079),
- * Ustawa z dnia 13 września 1996 roku o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U, Nr 132 z 1996 roku poz. 622 z późn. zm.),
- * Ustawa z dnia 28 września 1991 roku o lasach (Dz.U. Nr 101 z 1001 roku poz. 444 z późn. zm.),
- * Ustawa z dnia 3 lutego 1995 roku o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz.U. Nr 16 z 1995 roku poz. 78 z późn. zm.),
- * Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 roku o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz.U. Nr 72 poz. 747),
- * Ustawa z dnia 26 lipca 2000 roku o nawozach i nawożeniu (Dz.U. Nr 89 poz. 991),
- * Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz.U. Nr 142 poz. 1591 z późn. zm.),

2. Opracowania branżowe i inne materiały:

- * Raport o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego w 2002 roku – Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, Bydgoszcz 2003 r.

- * Informacja o stanie środowiska powiatu włocławskiego - Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, Delegatura we Włocławku, 2003 r.
- * Program ochrony środowiska powiatu włocławskiego na lata 2000 – 2005 - Starostwo Powiatowe we Włocławku marzec 2000 r.
- * Program Ochrony Środowiska Województwa Kujawsko-Pomorskiego – Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego Toruń, czerwiec 2003 r.
- * Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Włocławskiego na lata 2004-2011 – Starostwo Powiatowe we Włocławku, grudzień 2003 r.
- * Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski – przyjęty przez Radę Ministrów Rzeczypospolitej Polski w dniu 14 maja 2002 roku,
- * Program zrównoważonego rozwoju oraz ochrony środowiska dla Gminy i Miasta Lubraniec wraz z regulaminem gospodarki odpadami na terenie gminy i miasta Lubraniec przyjęty Uchwałą Nr XIV/114/1999 Rady Miejskiej w Lubrańcu z dnia 29 listopada 1999 roku,
- * Wytyczne sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym, Warszawa grudzień 2002 r.
- * Poradnik Jak własnymi siłami opracować gminny lub powiatowy program ochrony środowiska, Płock czerwiec 2003 rok

2. INFORMACJE OGÓLNE O KOMPETENCJACH GMIN

Gminy mają przypisane bardzo liczne zadania. Zadania te mają charakter obligatoryjny (regulowany odpowiednimi ustawami), oraz fakultatywny – w zależności od lokalnych warunków, przy czym realizowane są najczęściej w postaci planów. Szereg takich obligatoryjnych planów uchwała rada gminy (tabela 1.) Są to plany cząstkowe (gospodarka odpadami, ciepłem, sanitacja terenów wiejskich) lub plany ogólne, jak plan zagospodarowania przestrzennego. Czymś innym, ważnym, zwykle niestety pomijanym jest prawo miejscowe, a nawet tradycje i zwyczaje, które także należy uwzględnić.

Zadania własne gminy, obejmują w szczególności sprawy:

- ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej,
- gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego,
- wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz,
- lokalnego transportu zbiorowego,
- ochrony zdrowia,
- pomocy społecznej,
- gminnego budownictwa mieszkaniowego,
- edukacji publicznej,
- kultury, w tym bibliotek gminnych i innych placówek upowszechniania kultury,
- kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych,
- targowisk i hal targowych,
- zieleni gminnej i zadrzewień,
- cmentarzy gminnych,
- porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej,
- utrzymania gminnych obiektów użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych,
- promocji gminy.

Tabela 1. Obligatoryjne zadania gminy

Lp.	Zadania obligatoryjne do uchwalenia przez radę gminy	Podstawa prawna
1.	Plan gospodarki odpadami	Ustawa o odpadach (Dz. U. z 2001 nr 62 poz. 627, art. 14 ust. 6)
2.	Plan zaopatrzenia w energię ciepłą	Prawo energetyczne (Dz.U. z 1997 nr 54 poz. 348, art. 20 ust. 4)
3.	Plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych	Ustawa o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzeniu ścieków (Dz.U. z 2001 nr 72 poz. 747, art. 21 ust. 4)
4.	Opracowanie ekofizjograficzne poprzedzające opracowanie miejscowego planu przestrzennego zagospodarowania gminy	Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2001 nr 62, poz. 627, art. 72, ust. 5) Rozporządzenie Ministra Środowiska (Dz.U. z 2002 nr 155, poz. 1298)
5.	Program edukacji ekologicznej	Narodowa strategia edukacji ekologicznej
6.	Uchwała o utrzymaniu czystości i porządku w gminie	Ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U. z 1996 nr 132 poz. 622)

3. CHARAKTERYSTYKA GMINY I MIASTA LUBRANIEC

3.1. Zarys historyczny

Kujawy wyodrębniły się w 1194 roku w odrębne księstwo, początkowo ze stolicą we Włocławku, następnie od 1233 roku w Inowrocławiu. Dalsze rozdrobnienie dzielnicowe sprawiło, że w 1267 roku powstało księstwo brzesko-kujawskie. Dopiero w 1327 roku Władysław Łokietek włączył całość Kujaw w granice królestwa, co nie oznaczało jednak stabilizacji i pokoju na tych ziemiach. Liczne napady Krzyżaków trwały tu od 1329 roku do 1431 roku z krótkim jedynie okresem spokoju o rozwoju gospodarczego pod panowaniem Kazimierza Wielkiego.

Za panowania Władysława Jagiełły uformował się podział administracyjny, w wyniku którego obecny obszar gminy Lubraniec znalazł się w powiecie brzesko-

kujawskim i województwie brzesko-kujawskim. Podział ten przetrwał do rozbiorów. W wyniku drugiego rozbioru Polski omawiane tereny znalazły się pod panowaniem pruskim. W czasie Księstwa Warszawskiego weszły do Departamentu Bydgoskiego. Po upadku Napoleona na mocy traktatu wiedeńskiego zostało utworzone Księstwo Polskie pod berłem cara rosyjskiego. Z pozostałej przy Królestwie ziemi Kujawskiej utworzono powiat brzesko-kujawski, nazwany następnie włocławskim. W 1845 roku wprowadzono na terenie powiatu włocławskiego 52 gminy, między innymi w Kłobi i Sarnowie.

Po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku teren obecnej gminy Lubraniec znajdował się początkowo w granicach województwa warszawskiego, a następnie pomorskiego. W 1945 powiat włocławski wszedł w skład województwa bydgoskiego. W 1975 roku w wyniku reformy administracyjnej teren obecnej gminy znalazł się w obrębie województwa włocławskiego. Kolejna reforma administracyjna, dokonana na podstawie ustawy z dnia 24 lipca 1988 roku o wprowadzeniu zasadniczego trójstopniowego podziału terytorialnego państwa (Dz.U. Nr 96 poz. 603 z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym (Dz.U. Nr 91 poz. 578 z późn. zm.) sprawiła, że mocą Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 sierpnia 1998 roku w sprawie utworzenia powiatów – z dniem 1 stycznia 1999 roku ponownie został utworzony Powiat Włocławski.

W zakresie administracji kościelnej teren gminy historycznie podlega jurysdykcji biskupów włocławskich z czterema parafiami:

- * Dąbie Kujawskie – parafia erygowana w XV w.
- * Kłobia – parafia wzmiankowana w 1325 r.
- * Lubraniec – parafia wzmiankowana w 1325 r.
- * Zgłowiączka – parafia wzmiankowana w 1325 r.

Głównym ośrodkiem gminy jest miasto Lubraniec – w średniowieczu, stanowiący siedzibę Godziembitów, których przedstawiciele przyjęli nazwisko Lubrańscy. W początkach XV w. Lubraniec podzielono na dwie osady: „Lubraniec

Minor” i „Lubraniec Cesaris”. W 1509 roku biskup poznański Jan Lubrański uzyskał od króla Zygmunta I przywilej lokacyjny na prawie magdeburskim.

Lubraniec pełnił rolę centrum najwcześniejszej ordynacji utworzonej w 1518 roku przez braci Jana i Mikołaja Lubrańskich, w skład którego weszło miasto, zamek, Redecz Kalny, Kunkowa Wola, Kazanie, Krowice, Janiszewo, Żydowo, Bicz, Biskupice i osiem innych wsi.

Po pożarze w 1549 roku miasto przeżywało regres gospodarczy. Po śmierci potomka rodu, miasto było w posiadaniu Cholewickich, Redeckich, Sierakowskich, później Modliszewskich, Dąbskich i innych. W 1946 roku marszałek koronny Wojciech Dąbski uzyskał od Augusta III przywilej organizowania w mieście 12 jarmarków rocznie, a kanclerz brzeski Paweł Dąbski – znaczne swobody dla licznie tu osiadłych Żydów, potwierdzone następnie przez Stanisława Augusta w 1780 roku. Z tego okresu pochodzi zachowana do dziś barokowa bożnica – murowana, otynkowana, na wysokiej podmurówce kamiennej wzniesiona tu na miejsce poprzedniej z 1691 roku.

Ponowny regres gospodarczy miasto przeżywało w poł. XIX w., który sprawił, że w latach 1867 – 1919 pozbawione było praw miejskich. Po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku następuje powolna, ale stała poprawa gospodarcza, którą zahamowała dopiero światowa recesja w latach 1929 – 1932. Powojenny rozwój Lubrańca był bardzo dynamiczny we wszystkich dziedzinach.

3.2. POŁOŻENIE I PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

Gmina i Miasto Lubraniec leży w południowej części Województwa Kujawsko-Pomorskiego, w Powiecie Włocławskim. Gmina graniczy od strony zachodniej z gminami Osiećciny i Topólka z powiatu radziejowskiego oraz z następującymi jednostkami samorządowymi powiatu włocławskiego: Brześć Kujawski, Włocławek, Choceń, Boniewo i Izbica Kujawska.

Siedzibą władz samorządowych gminy jest miasto Lubraniec, oddalone od Włocławka o 22 km. W 1999 roku teren dawnego województwa włocławskiego podzielony został na pięć powiatów ziemskich. Utworzony powiat ziemski

włocławski obejmuje 13 gmin. Gmina Lubraniec jest jedną z 5-ciu gmin w powiecie o statusie miejsko-wiejskim.

W strukturze województwa kujawsko-pomorskiego gmina Lubraniec o ogólnej powierzchni 148 km² należy do większych gmin województwa. Tak również plasuje się pod względem liczby ludności, która wynosi 10 675 osób.

W powiecie włocławskim gmina zajmuje drugie miejsce pod względem powierzchni i liczby ludności.

Gmina podzielona jest administracyjnie na 32 sołectwa obejmujące 50 miejscowości i miasto Lubraniec. Średnia liczba mieszkańców w sołectwach wynosi 230 osób. Najliczniej zasiedlone są sołectwa: Kazanie, Kłobia, Redecz Kalny, Redecz Wielki, Dąbie Kujawskie.

Obszar gminy i miasta Lubraniec położony jest w obrębie makroregionu Pojezierze Wielkopolskie i mezoregionu Pojezierze Kujawskie. Ukształtowanie terenu jest monotonne. Najbardziej urozmaicający element stanowi dolina rzeki Zgłowiączki i Lubieniec. Wzdłuż doliny Zgłowiączki występują terasy kemowe, które zbudowane są z piasków leżących na zboczach ukształtowanych w glinach zwałowych. Ich wysokość dochodzi do kilku metrów. Terasy kemowe znajdują się też w dolnym odcinku rzeki Lubieniec, gdzie tworzą stoki o wysokości 6 do 7 m.

Największą powierzchnię zajmuje wysoczyzna morenowa płaska wnosząca się do wysokości 90 – 100 m n.p.m. Wysoczyzna urozmaicona jest pagórkami zwydmionych piasków, a na niewielkich obszarach lekko falista. Wysoczyznę budują gliny zwałowe fazy poznańskiej zlodowacenia północnopolskiego.

Formy pochodzenia wodnolodowcowego tworzą rynny wykorzystywane przez rzeki Zgłowiączkę i Sarnówkę. Równina wodnolodowcowa występuje w zachodniej części gminy, w rejonie Agnieszkowa, Annowa i Bodzanowa. Do form pochodzenia rzecznoego należą dna dolin rzek oraz ich terasy zalewowe.

3.3. LUDNOŚĆ

Liczba mieszkańców gminy i miasta Lubraniec na koniec grudnia 2003 roku wynosiła 10 675 osób. W tym kobiet 5430 i mężczyzn 5245, z czego na tereny wiejskie przypada 6969 osób i 3706 osób na teren miasta Lubraniec. Struktura wieku, będąca jednym z ważnych czynników decydujących o poziomie i jakości życia mieszkańców w gminie Lubraniec jest dobra, co świadczy o dużym potencjale zawodowym społeczeństwa. Ludność w wieku produkcyjnym stanowi 58,19 % ogółu mieszkańców, w tym mężczyźni stanowią 67,6 %. W wieku poprodukcyjnym jest 16,39 % mieszkańców, w wieku przedprodukcyjnym 24,87 % ogółu zamieszkujących w gminie. Sytuacja demograficzna w gminie jest stabilna i w prognozie na lata następne nie będzie stwarzać zagrożeń społecznych.

Niepokojącym zjawiskiem w gminie jest rosnące bezrobocie oraz niski poziom wykształcenia mieszkańców, co może stanowić barierę rozwoju dla grupy czynnej zawodowo i w rezultacie uniemożliwić odpowiednie wykorzystanie zasobów ludzkich, zamieszkałych na terenie gminy.

Wyższe wykształcenie w gminie ma zaledwie 373 osoby, co stanowi 3,49 % liczby ludności, a średnie wykształcenie 1877 osoby, co stanowi 17,58 % liczby ludności. Ludność zamieszkała na obszarach wiejskich i zatrudniona w rolnictwie to najczęściej osoby z wykształceniem zawodowym i podstawowym.

3.4. ROZWÓJ GOSPODARCZY I SPOŁECZNY

Na terenie gminy Lubraniec przeważają wysokowartościowe gleby. Zajmują one około 50 % powierzchni gruntów ornych. W sposobie władania ziemią dominuje własność prywatna.

Najsilniejszą grupę rozwojową, zdolną do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej stanowi grupa gospodarstw indywidualnych o średniej powierzchni przekraczającej 10 ha, które charakteryzuje między innymi:

- niski wskaźnik gęstości zabudowy,

- niski wskaźnik zatrudnienia, który wynosi średnio 25 osób na 100 ha użytków rolnych,
- dobre wyposażenie w maszyny, urządzenia oraz majątek trwały,
- wysoki wskaźnik produkcji towarowej.

Ogólna powierzchnia zasiewów na terenie gminy Lubraniec wynosi 11 900 ha, gdzie do najważniejszych upraw należy zaliczyć głównie zboża, rzepak i buraki cukrowe. Efekty produkcji rolnej przekraczają w większości potrzeby mieszkańców gminy, jednakże nadwyżka produkcyjna nie może być prawidłowo zagospodarowana ze względu na brak przemysłu rolno-spożywczego.

Bardzo ważnym elementem lokalnej gospodarki rolnej są specjalistyczne gospodarstwa sadownicze.

Na terenie gminy i miasta Lubraniec funkcjonuje 456 podmiotów gospodarczych. Przeważającą działalnością jest handel, następnie usługi a produkcja stanowi zaledwie mały odsetek.

Sytuacja na rynku pracy w gminie Lubraniec leżącej w zapleczu miasta Włocławka jest bardzo trudna ze względu na regres zatrudnienia we Włocławku, który był miejscem zatrudnienia dla ludności wiejskiej także gminy Lubraniec. Innym źródłem rosnącego bezrobocia była likwidacja państwowych gospodarstw rolnych, upadek spółdzielni i rzemiosła oraz innych podmiotów gospodarczych.

W gminie i mieście Lubraniec są 6015 osoby czynne zawodowo, w tym jest 2800 kobiet. W roku 2003 stopa bezrobocia w gminie Lubraniec wyniosła 24,2 % ogółu mieszkańców czynnych zawodowo, z czego 46% stanowią kobiety. W mieście pozostają bez pracy jako osoby poszukujące pracy 446 osoby (w tym 213 kobiet), a na obszarach wiejskich 506 osób (w tym 228 kobiet), czyli 53% bezrobotnych. Zbiorowość bezrobotnych w gminie Lubraniec składa się przede wszystkim z ludzi młodych. W przedziale wiekowym od 25 do 34 lat są to 303 osoby. Absolwenci

szkół pozostający bez pracy to 58 % bezrobotnych, a większość z nich ukończyła tylko szkoły zawodowe.

Analiza struktury bezrobotnych wg poziomu wykształcenia wykazała, że najwięcej osób pozostających bez pracy posiada wykształcenie zawodowe – 27% oraz wykształcenie zasadnicze zawodowe – 25 %.

Najmniej liczne są grupy bezrobotnych z wykształceniem wyższym – 6,6% i średnim – 18,1%.

Wśród osób zgłaszających się do urzędu pracy w celu zarejestrowania się jako bezrobotni dominują osoby legitymujące się wcześniejszym zatrudnieniem. Głównym czynnikiem hamującym poprawę sytuacji na rynku pracy w gminie jest przede wszystkim słaba baza gospodarcza oraz niski poziom wykształcenia mieszkańców.

3.5 T R A N S P O R T

Układ funkcjonalny komunikacji kołowej gminy Lubraniec obejmuje drogę wojewódzką, drogi powiatowe i gminne. Łączna długość dróg wynosi 229,5 km, w tym droga wojewódzka 15,3 km, drogi powiatowe – 61,1 km, drogi gminne 153,1 km. Droga wojewódzka posiada nawierzchnię twardą bitumiczną. Na ogólną długość 61,1 km dróg powiatowych: 58,2 km – nawierzchnia twarda bitumiczna, ulice – 2,9 km. Wśród dróg gminnych przeważają drogi z nawierzchnią gruntową – 67,6 km. Pozostałe drogi to: drogi o nawierzchni tłuczniowej – 46 km, bitumicznej – 20,5 km, żuźlowej – 15 km, betonowej – 2,0 km, kostka – 1,9 km. Fragmenty niektórych dróg przebiegających przez miasto i obszary wsi posiadają częściowo bądź w pełni urządzone chodniki.

Podstawą układu drogowego jest droga wojewódzka nr 270 Brześć Kujawski - Koło, która przebiega przez miasto Lubraniec. Z uwagi na dużą uciążliwość dla mieszkańców układ ten wymaga przebudowy, w postaci obwodnicy. Zaplecze techniczne motoryzacji stanowią trzy stacje benzynowe, stacja obsługi samochodów, które zaspokajają lokalne potrzeby mieszkańców oraz parkingi, które występują w ilości niewystarczającej.

Podstawowym środkiem komunikacji zbiorowej jest Państwowa Komunikacja Samochodowa. Linie autobusowe zbiegają się w Lubrańcu, gdzie znajduje się dworzec autobusowy z poczekalnią i stanowiskami dla autobusów. W poszczególnych miejscowościach gminy zlokalizowane są przystanki z wiatami przystankowymi stanowiącymi własność gminy Lubraniec. Z dworca oraz przystanków korzysta również prywatna linia autobusowa, która jest uzupełnieniem PKS. Plac manewrowy dla autobusów wymaga przebudowy z uwagi na brak parkingu przydworcowego.

Przez teren gminy przebiega także linia kolei wąskotorowej Dobrze – Osięciny – Jerzmanowo, łącząca wsie Dąbie – Kłobia. Na trasie linii zlokalizowane są przystanki towarowe oraz miejsca wyposażone w dodatkowy tor, służący do odstawiania wagonów (bocznice). Obecnie linia wykorzystywana jest sporadycznie i tylko do celów turystycznych.

3.6 KLIMAT

Pod względem klimatycznym obszar gminy Lubraniec nie odbiega zasadniczo od pozostałej części Kujaw.

*** Temperatura**

Średnia roczna temperatura powietrza wynosi około 8,2°C. Średnie wieloletnie temperatury miesiąca najcieplejszego i najzimniejszego wahają się odpowiednio dla lipca + 18°C do 18,5°C oraz stycznia/lutego od -2,0°C do -2,5°C. Z temperaturą powietrza wiąże się ściśle okres wegetacji roślin. Okres wegetacyjny trwa średnio 210 – 220 dni w roku przy wartości progowej powyżej 5°C. Początek prac polowych przypada na III dekadę marca a koniec prac polowych ok. III dekady września.

*** Opady atmosferyczne**

Cechą charakterystyczną klimatu są niskie opady atmosferyczne. Średni roczny opad nie przekracza wartości 500 mm. Maksymalne sumy opadów występują w miesiącu czerwcu, lipcu 270 mm, a najniższe w miesiącu styczniu, lutym 40 mm.

* Wiatry

Przeważają wiatry z kierunku zachodniego (ok. 18 % ogólnej liczby przypadków), południowo-zachodniego (ok. 10%) i północno zachodniego (ok. 8%). Największe prędkości występują w okresie zimowym, najmniejsze w sierpniu i wrześniu. Maksymalne prędkości przypadają najczęściej na kierunki zachodnie i południowo-zachodnie.

* Parowanie

Parowanie terenowe wynosi ca 550 mm na rok a więc przekracza znacznie wartość opadów atmosferycznych. Prowadzi to do powstawania deficytów wody w glebie i do występowania susz atmosferycznych a dalej do stepowienia. Susze atmosferyczne są szczególnie groźne dla upraw rolnych (obniżenie plonów). Mogą występować nawet przy opadach wynoszących 140 % normy.

* Inne cechy klimatu

° liczba dni mroźnych	30 – 40
° liczba dni z przymrozkami	100 – 110
° średnia liczba dni pochmurnych	139.
° średnia liczba dni z opadem	148,
° trwałość pokrywy śnieżnej	38 – 40 dni

4. ZASOBY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO GMINY LUBRANIEC

4.1. WODY

4.1.1. Wody podziemne

Pośród typów wód podziemnych najpowszechniejszymi na terenie gminy są:

- **wody gruntowe**, które występują na niewielkich głębokościach i są oddzielone od powierzchni ziemi przepuszczalną strefą ponad zwierciadłem wody (strefa aeracji), w odróżnieniu od wód przypowierzchniowych, występujących również płytko ale bez tej strefy. Ich zasilanie odbywa się przez infiltrujące opady atmosferyczne;

- **wody wgłębne** znajdujące się w warstwach wodonośnych pokrytych utworami słabo przepuszczalnymi. Związek z powierzchnią jest ograniczony co zmniejsza zasilanie, ale zwiększa odporność na zanieczyszczenia. Zasilanie ich odbywa się drogą infiltracji opadów atmosferycznych w wychodniach warstw wodonośnych;
- **wody głębinowe** są wodami izolowanymi od powierzchni ziemi większymi kompleksami utworów nieprzepuszczalnych, są to na ogół wody reliktowe, nieodnawialne i na ogół silnie zmineralizowane.

Na terenie gminy Lubraniec występują wszystkie wyżej wymienione wody, przy czym najlepiej rozpoznane z uwagi na użytkowanie są wody gruntowe i wgłębne, wiekowo związane z czwartorzędem, trzeciorzędem i kredą.

Podstawowym źródłem zasilania jak już wspomniano są opady atmosferyczne, z których prawie 20 % infiltruje w głąb powodując ciągłą wymianę.

Wody podziemne stanowią podstawowe źródło zaopatrzenia gospodarki komunalnej, w znikomej części są wykorzystywane w przemyśle rolno-spożywczym (mleczarnia) oraz w gospodarstwach (chów zwierząt).

Charakterystyczną cechą terenów wysoczyznowych jest występowanie na dużych przestrzeniach wód wierzchówkowych (zaskórnych). Wody te odznaczają się małą zasobnością i całkowicie zależą od opadów atmosferycznych.

W zasadniczym poziomie czwartorzędowym wody występują w różnowiekowych osadach piaszczystych tworzących kilka pokładów w obrębie glin zwałowych.

Wody poziomu drugiego i trzeciego mają najczęściej charakter wód napiętych i charakteryzują się zmienną wydajnością.

Wody trzeciorzędowe występują w piaskach miocenu, które zalegają poniżej, powyżej lub wśród węgla miocenu. Zwierciadło ma dużą dynamikę, znajduje się na głębokości 30-150 m i podnosi się znacznie po nawierceniu.

Wydajności studni są średnie. Częste wodonośny poziom osadów mioceńskich łączy się z oligoceńskim, a także z wodami jurajskimi.

Wody jurajskie występują w wapieniach jury górnej. Poziom zalega średnio na głębokości 90 – 300 m, jego zasobność jest duża ale wydajność zróżnicowana, jako że wody stanowią typ wód szczelinowych.

Zasilanie poziomów wód podziemnych starszych odbywa się głównie poprzez infiltrację wód opadowych, a ich zasobność ściśle zależy od istnienia kontaktów hydraulicznych między wodami plejstoceńskimi, czyli bezpośrednio zasilanymi a wodami starszymi.

Północno-zachodnia część gminy leży w zasięgu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) nr 144 o szacunkowych zasobach dyspozycyjnych 480 tys. m³. Jest to zbiornik utworzony dla wód czwartorzędowych w ośrodku porowym, w którym wody cechują się dobrą jakością i I klasą czystości. Dla zbiornika wyznaczony został Obszar Wysokiej Ochrony (OWO).

4.1.2 Wody powierzchniowe

Gmina Lubraniec położona jest w dorzeczu Wisły, która przepływa w odległości (licząc od środka gminy) około 23 km na północny wschód. Teren gminy jest odwadniany przez rzekę **Zgłowiączkę** i jej dopływy.

Za źródłową jej część uważa się Kanał Głuszyński. Długość rzeki wynosi 79 km, powierzchnia zlewni 1 495,6 km², przepływy (przy ujściu) wynoszą średnio 5,13 m³/s. W użytkowaniu obszaru zlewni dominują grunty orne. Większymi i ważniejszymi prawobrzeżnymi dopływami **Zgłowiączki** są **Kocięca**, która uchodzi do niej we wsi Zgłowiączka oraz **Lubieniec (Chodeczka)**.

Długość **Kocięcy** wynosi 11,5 km. Zbiera ona wody z obszaru o powierzchni 37,8 km².

Chodeczka bierze początek z zabagnionego jeziora, położonego na południe od Jeziora Kromszewickiego. Całkowita długość rzeki wynosi 33,5 km. Rzeka odwadnia teren o powierzchni 207,2 km².

Z lewobrzeżnych dopływów Zgłowiączki największy stanowi rzeka **Dunaj** uchodząca do niej w Lubrańcu. Rzeka ma długość 10,1 km, odwadnia teren o powierzchni 31 km².

Zarówno z jednej jak i z drugiej strony Zgłowiączki występują drobne ciekі nie posiadające nazw.

W południowej części gminy płynie Sarnówka, która bierze początek w bagniskach okolic Sarnowa i znajduje ujście w jeziorze Kamieniec gmina Topólka. Dolina jej jest płytka, szeroka, z rozlewiskami. Sieć hydrograficzną uzupełniają liczne „oczka” wodne, drobne zagłębienia bezodpływowe z małymi jeziorkami i stawkami lub podmokłymi torfowiskami i zabagnieniami oraz zbiorniki powstałe w wyniku eksploatacji piasków w rejonie Biernatki – Siarczyce. Zasilanie rzek ma charakter śnieżno-deszczowy, a obszary ich zlewni stanowią obszary użytkowane rolniczo, zabudowa miasta i wsi wraz z infrastrukturą, łąki i lasy. Prace melioracyjne przyczyniły się do ujęcia niektórych cieków powierzchniowych w rurociągi.

4.2. GLEBY

W granicach gminy najczęściej występują cztery grupy typologiczne gleb: gleby bielcowe, „czarne ziemie”, gleby brunatne oraz gleby bagienne, zajmujące mniejsze przestrzenie.

Osobliwością są gleby słone zwane „sołończakami”.

Wyznacznikiem przydatności rolniczej i możliwości potencjalnej produkcji rolniczej jest występowanie określonych kompleksów rolniczej przydatności gleb. W porównaniu z klasyfikacją bonitacyjną gleb, analiza kompleksów pozwala w sposób bardziej precyzyjny i trafny określić obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

1. **grunty orne (z sadami)** zajmują areał odpowiadający 83 % powierzchni gminy. Na obszarze gminy dominują wysokowartościowe gleby, należące do kompleksów

pszennego bardzo dobrego i dobrego oraz żytniego bardzo dobrego, zajmując około 50 % powierzchni gruntów ornych.

Stanowią najcenniejsze bogactwo gminy.

Największe powierzchnie kompleksów występują w:

- pasie północnym: Dąbie, Annowo, Redecz Kolonia, Redecz Wielki, Żydowo, Kolonia Piaski, Lubraniec Parcele, Dobierzyn, Bielawy, Kazanie,
- pasie środkowym obejmującym wsie: Borek, Sukowo, Lubrańczyk, Koniec, Biernatki, Smogorzewo, Ossowo, Kłobia, Gołębin, Świątniki

W pasie południowym kompleksy rozmieszczone są wyspowo.

Kompleks pszenny wadliwy zajmuj około 1,0% powierzchni gruntów ornych.

Występuje na stokach dolin wzdłuż rzek: Zgłowiączki, Lubieńca, Kocieńca i innych. Największe powierzchnie spotyka się w sołectwach: Siemnowek, Milżyn, Sułkowo, Kazanie, Wiktorowo.

Grunty o średniej wartości produkcyjnej zajmują około 31 % areалу gruntów ornych. Największe powierzchnie występują w sołectwach: Sarnowo, Wola Sosnowa, Milżyn oraz Żydowo, Redecz Wielki, Janiszewo jak również w prawie wszystkich pozostałych sołectwach, otaczających kompleksy wysokiej wartości rolniczej.

Gleby słabe to kompleks żytni słaby i bardzo słaby. Zajmują około 16 % areálu gruntów ornych a z kompleksem zbożowo pastewnym słabym około 20 %. Największe powierzchnie występują w sołectwach pasa zachodniego gminy: Dąbie, Bodzanowo, Wola Sosnowa, Milżyn, Skaszyn, Siemnowek a w pozostałych sołectwach rozrzucone wyspowo.

Gleby najslabsze z przeznaczeniem głównie pod zalesienie, zajmują około 4 % gruntów ornych. Największe powierzchnie spotykamy w sołectwach: Agnieszkowo, Czajno, Dąbie, Dęby Janiszewskie, Janiszewo, Milżynek, Skaszyn, Siemnowek, Świątniki, Wola Sosnowa.

Trwałe użytki zielone (łąki i pastwiska) zajmują 6,1% areálu użytków rolnych a 5,4% areálu ogólnej powierzchni gminy. Użytki zielone średniej wartości

produkcyjnej stanowią około 30 % areалу użytków zielonych. Pozostałe – około 70 %, przedstawiają słabą wartość dla celów paszowych. Koncentrują się głównie w dolinach rzek: Zgłowiączki, Lubieńca, Kocieńca, Sarnówki. Łąki i pastwiska pełnią rolę uzupełniającą w produkcji pasz.

4.3. SUROWCE MINERALNE

Na terenie gminy Lubraniec występują cztery grupy surowców:

- energetyczne (węgiel brunatny, torfy);
- skalne (kruszywo naturalne);
- ilaste (gliny zwałowe);
- kreda jeziorna.

*** węgiel brunatny**

Z udokumentowanych złóż na obszarze miasta Lubraniec położone jest złożo LUBRANIEC o zasobach pozabilansowych w kat. C₂ w ilości 11 824 tys. ton. Powierzchnia wynosi 138 700 m². Zasoby wg stanu na dzień 1.01.1956 rok zatwierdził Prezes b. Centralnego Urzędu Geologicznego decyzją znak: KZK/M/365/56 z 19,06,1956 r. Warunki zalegania (zainwestowanie miejskie) nie stwarzają możliwości do jego eksploatacji (eksploatacja bardzo konfliktowa).

Ponadto badania skoncentrowane były w następujących obszarach: „Kłobia”, „Osięciny – Kąkowa Wola – Świerczynek” (wykracza na teren gminy Topólka i Osięciny), „Milżyn”, „Janiszewo”. Dla złoża „Osięciny – Kąkowa Wola – Świerczynek” zasoby prognostyczne wynoszą 65 tys. ton. Badań chemiczno-technologicznych nie wykonano ze względu na niekorzystny stosunek nakładu do grubości złoża.

Parametry geologiczno – górnicze rozpoznanych wstępnie złóż nie kwalifikują ich do możliwych i opłacalnych do eksploatacji na lokalne potrzeby.

Dokładniejsze badania mogą jednak ten stan zmienić, dlatego traktuje się je jako **złoża perspektywiczne.**

- **torfy (torfowiska niskie)**

Zasoby torfów nie są zatwierdzone. Torf pozyskiwany był głównie do celów opałowych (brak lasów).

Złóż nadających się do wykorzystywania na skalę przemysłową w gminie nie ma (mała miąższość i popielność powyżej 20 %). Torfy te wykazują właściwości korzystne jako składnik kompostów torfowo - obornikowych albo do mieszkanek ogrodniczych.

- **kruszywo naturalne**

Wysztalcone jest najczęściej jako piaski średnioziarniste, miejscami z domieszką frakcji grubszych i ziaren żwiru.

W gminie nie ma udokumentowanych złóż kruszywa naturalnego. Prowadzone badania wykazały wyniki negatywne. Ciągłe odkrywane są jednak i eksploatowane piaski, piaski ze żwirem.

Wyznaczone **obszary prognostyczne** występują w miejscowościach:

- Dąbie o przypuszczalnych zasobach 40 tys. m³
- Czajno o przypuszczalnych zasobach 200 tys. m³
- Siarczyce – Biernatki o przypuszczalnych zasobach 280 tys. m³

- **kreda jeziorna**

Stanowi fragment złoża „Kaniewo”, którego główna powierzchnia położona jest na terenie gminy Boniewo, zatwierdzonego decyzją Prezesa Centralnego Urzędu Geologii, znak KZK/012/K/4386/81 z dnia 03.02.1982 r.

4.4. WALORY PRZYRODNICZE I KRAJOBRAZOWE

Obszar gminy i miasta Lubraniec położony jest w obrębie makroregionu Pojezierze Wielkopolskie i mezoregionu Pojezierze Kujawskie. Ukształtowanie terenu jest monotonne. Najbardziej urozmaicający element stanowi dolina rzeki Zgłowiączki i Lubieniec. Wzdłuż doliny Zgłowiączki występują terasy kemowe, które zbudowane są z piasków leżących na zboczach ukształtowanych w glinach zwałowych. Ich wysokość dochodzi do kilku metrów. Terasy kemowe znajdują się też w dolnym odcinku rzeki Lubieniec, gdzie tworzą stoki o wysokości 6 do 7 m.

Największą powierzchnię zajmuje wysoczyzna morenowa płaska wnosząca się do wysokości 90 – 100 m n.p.m. Wysoczyzna urozmaicona jest pagórkami zwymionych piasków, a na niewielkich obszarach lekko falista. Wysoczyznę budują gliny zwałowe fazy poznańskiej zlodowacenia północnopolskiego.

Formy pochodzenia wodnolodowcowego tworzą rynny wykorzystywane przez rzeki Zgłowiączkę i Sarnówkę. Równina wodnolodowcowa występuje w zachodniej części gminy, w rejonie Agnieszkowa, Annowa i Bodzanowa. Do form pochodzenia rzecznoego należą dna dolin rzek oraz ich terasy zalewowe.

Najwartościowszy układ ekologiczny i najbardziej interesujące krajobrazowo są tereny położone w dolinie rzeki Zgłowiączki i Chodeczki. Zachowały się tu lasy (łęgowe, olsy), łąki, zabagnienia, szuwary oraz zboczowe zbiorowiska murawowe i zaroślowe o charakterze naturalnym i półnaturalnym. Duże zróżnicowanie zbiorowisk roślinnych, bogactwo i osobliwości florystyczne oraz piękno krajobrazu wyróżniają obszar doliny rzeki Zgłowiączki w skali regionu.

Na terenie gminy brak jest obszarów wielko przestrzennych prawnie chronionych, a występują jedynie jednostkowe obiekty chronione na podstawie przepisów szczególnych. Należy do nich zaliczyć pomniki przyrody, zabytkowe zespoły parkowo-dworskie oraz lasy ochronne.

W następujących miejscowościach znajdują się pomniki przyrody:

- Ossowo – dąb o wysokości 25 m i obwodzie w pierśnicy 412 cm,
- dąb o wysokości 23 m i obwodzie w pierśnicy 412 cm,
- Dąbie Kujawskie – lipa o wysokości 25 m i obwodzie w pierśnicy 350 cm,
- Redecz Kalny – dąb szypułkowy odmiana stożkowa, włoska o wysokości 20 m i obwodzie w pierśnicy 356 cm,
- Lubraniec – lipa o wysokości 17 m i obwodzie w pierśnicy 310 cm

Parki podworskie są częścią zespołów pałacowo-parkowych lub parkowo-dworskich. Stanowią specyficzny typ roślinności i posiadają zazwyczaj wysokie walory przyrodnicze. Zakładane były na najżyźniejszych siedliskach lasów liściastych, z wykorzystaniem głównie rodzimych gatunków drzew. Wykształciła się z nich typowo leśna struktura roślinności, ze wspaniałym starodrzewem i bogatym gatunkowo podszytem i runem.

- Kazanie – zespół pałacowo-parkowy, drzewostan w dobrym stanie,
- Sułkowo – zespół pałacowo-parkowy, wysoki drzewostan,
- Kłobia – zespół parkowo-dworski, pozostałość drzewostanu w granicy założenia,
- Ossowo – zespół parkowo-dworski, wysoki drzewostan,
- Żydowo – zespół parkowo-dworski, drzewostan zniszczony,
- Dąbie Kujawskie – zespół pałacowo-parkowy, starodrzew,
- Redecz Kalny – zespół pałacowo – parkowy, starodrzew,
- Lubraniec – zespół pałacowo-parkowy, park krajobrazowy przekształcony.

4.5 LASY

Lasy w gminy Lubraniec zajmują powierzchnię około 599,71 (w tym ok. 97 ha to lasy stanowiące własność prywatną) i podzielone są na tzw. uroczyska (Sarnowo, Borucin, Kazanie, Marysin, Dąbie, Dęby Janiszewskie, Turowo, Sułkowo), które posiadają zróżnicowany, bogaty w gatunki drzewostan oraz wielowarstwowy układ runa i podszytu. W składzie gatunkowym dominuje sosna pospolita, olsza, dąb, brzoza, jesion, modrzew, świerk. Na szczególną uwagę zasługują rośliny najniższej warstwy leśnej tj. runa.

W kompleksie leśnym Sarnowo, zachowały się bogate stanowiska roślin chronionych:

- pełnika europejskiego,
- listery jajowatej,
- lilii złotogłów,
- pierwiosnki lekarskiej.

W kompleksie leśnym oznaczonym umownie nazwą Borucin II przeważają siedliska borowe, na których występują monokultury sosnowe średnio zasobne oraz miejscami siedliska lasowe z gatunkami liściastymi – dąb, jesion, olsza. Charakter naturalny mają łągi w oddziale 26. W ich runie stwierdzono jedno z najbogatszych na terenie Polski niżowej stanowisko tojadu dziobatego (*Aconitum veriegatum*).

5. ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA

5.1 HAŁAS

Hałas – wszystkie niepożądane, nieprzyjemne, dokuczliwe lub szkodliwe drgania mechaniczne ośrodka sprężystego, działające za pośrednictwem powietrza na organ słuchu i inne elementy organizmu ludzkiego. Hałas występujący w środowisku zewnętrznym na terenach o różnym stopniu antropogenizacji określany jest jako hałas środowiskowy. W zależności od pochodzenia (źródła) hałasu środowiskowego rozróżnia się dwie podstawowe kategorie hałasu:

- hałas przemysłowy,
- hałas komunikacyjny (drogowy, kolejowy, lotniczy).

Na terenie gminy i miasta Lubraniec, ze względu na brak przemysłu istnieje tylko zjawisko hałasu komunikacyjnego. W obecnym układzie komunikacyjnym cały ruch tranzytowy przebiega przez środek miasta, powodując oprócz hałasu inne zakłócenia i utrudnienia między innymi zanieczyszczenie powietrza, niszczenie nawierzchni.

5.2. PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE

Rozwój źródeł pól elektromagnetycznych powoduje ogólny wzrost poziomu tła promieniowania elektromagnetycznego w środowisku.

W miejscowości Lubraniec przy ulicy Słowackiego 22 zlokalizowane są dwie Stacje Bazowe Telefonii Komórkowej sieci CENTERTEL i POLKOMTEL Plus GSM o dopuszczalnym poziomie emisji (W) odpowiednio 4149 i 13959.

Na terenie gminy i miasta Lubraniec zlokalizowane są także inne źródła promieniowania elektromagnetycznego takie jak:

- stacje transformatorowe,
- stacja elektroenergetyczna (GPZ),
- energetyczne linie napowietrzne,
- cywilne stacje radiowe CB,
- urządzenia nadawcze, diagnostyczne i inne, będące w posiadaniu policji, straży pożarnej, pogotowia.

Poziom promieniowania w tle pozostaje wielokrotnie niższy od natężeń, przy których możliwe jest jakikolwiek szkodliwe oddziaływanie na organizm ludzki.

5.3. WODY PODZIEMNE

W celu ujednoczenia ocen jakości wód podziemnych wprowadzono została przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska „Klasyfikacja jakości zwykłych wód podziemnych dla potrzeb monitoringu środowiska” – PIOŚ 1993 r.

Dla potrzeb monitoringu wody podzielono na następujące klasy:

- klasa Ia – wody najwyższej jakości
- klasa Ib – wody wysokiej jakości,
- klasa II – wody średniej jakości
- klasa III – wody niskiej jakości

W 2003 roku pobierane były w ramach monitoringu regionalnego próby ze studni głębinowej nr 2 na ujęciu miejskim w Lubrańcu.

W Lubrańcu ujmowane są wody trzeciorzędowe – miocen. Strop warstwy wodonośnej znajduje się na głębokości 87 m ppt. Są to wody bardzo dobrze izolowane, nieciągła warstwa utworów nieprzepuszczalnych sięga ok. 75 m ppt.

W 2003 roku wody na tym ujęciu zostały zakwalifikowane do wód niskiej jakości. O takiej klasyfikacji zdecydowały wysokie stężenia: azotu amonowego, wodorowęglanów, przewodności elektrolitycznej, strontu oraz barwy i mętności. Przy czym stężenie strontu, przewodności elektrolitycznej i mętności przekraczało przyjętą dla III klasy wartość. Stront, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 5 grudnia 2002 roku, w sprawie wymagań dotyczących jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz.U. Nr 203 poz 1718) nie jest pierwiastkiem normowanym. Dopuszczalna wartość przewodności elektrolitycznej według wyżej wymienionego rozporządzenia jest 2,5 razy wyższa niż w wytycznych zastosowanych do oceny.

5.4 WODY POWIERZCHNIOWE

Elementem przyrodniczym stosunkowo najbardziej zdegradowanym antropogenicznie są wody powierzchniowe.

Na terenie gminy Lubraniec zlokalizowane są po jednym punkcie pomiarowo-kontrolnym na rzece Zgłowiączce, Kocięcy, Dunaju i Chodeczce.

Zgłowiączka na teren gminy wpływa obciążona ściekami z Gminnej Oczyszczalni Ścieków w Osiecinach (114,0 m³/d ścieków). Ponadto do Zgłowiączki odprowadzane są ścieki oczyszczone z oczyszczalni ścieków z Lubrańca.

Poniżej Lubrańca o jakości wód pod względem fizyczno-chemicznym zdecydowało stężenie azotu azotynowego, fosforanów i fosforu ogólnego oraz przewodnictwo elektrolityczne. Wartości tych parametrów mieściły się w III klasie czystości.

Koncentracja chlorofilu „a” poniżej Lubrańca odpowiadała II klasie czystości, a analiza hydrobiologiczna sestonu wykazała, że dominującą grupą w okresie wiosennym były złotowiciowce (*Synura uvella*, *Dinobryon divergens*).

Pod względem sanitarnym wody rzeki Zgłowiączki były ponadnormatywnie zanieczyszczone.

Kocięca odwadnia tereny położone na południe od Lubrańca. Są to generalnie tereny użytkowane rolniczo. Głównym zanieczyszczeniem wód rzeki są spływy obszarowe.

W 2003 roku stan czystości Kocięcy kontrolowany był tylko na stanowisku ujściowym. Jakość wody została oceniona w III klasie.

Pod względem fizyczno-chemicznym ciek prowadził wody w III klasie czystości. O klasyfikacji zdecydowały trzy parametry: przewodność elektrolityczna, fosfor ogólny i zawiesina. Przy czym przewodność i zawiesina w III klasie posiadały 25 % wyników, a fosfor ogólny 50 %. Stężenia pozostałych wskaźników były na poziomie I/II klasy.

Stan sanitarny Kocięcy sklasyfikowany został w III klasie czystości. Miano Coli pięć razy w omawianym okresie przekroczyło normy dla II klasy.

Dunaj, ze względu na rolniczy charakter zlewni spływami z pól wpływa na zanieczyszczenie wód rzeki i oddziałuje na stan rzeki Zgłowiączki.

Rzeka badana była na jednym, ujściowym stanowisku. Stan czystości Dunaju w 2003 roku nie odpowiadał normom.

Pod względem fizykochemicznym rzeka prowadziła wody w III klasie, której odpowiadało stężenie większości parametrów.

Odcinek ujściowy Dunaju charakteryzował się ponadnormatywnym skażeniem bakteriologicznym. Miano coli siedem razy w ciągu roku przekroczyło normy III klasy.

Rzeka nigdy wcześniej nie była objęta monitoringiem.

Zlewnia **Chodeczki** charakteryzuje się typowo rolniczym użytkowaniem. Główne punktowe źródła zanieczyszczeń pochodzą spoza gminy Lubraniec. Są to:

- Ośrodek Hodowli Zwierząt Zarodowych w Chodeczku spółka z o.o.
- Oczyszczalnia Ścieków w Chodczu,
- ponadto do rzeki odprowadzane są ścieki z Zakładu Ubojowo-Masarskiego „EMIS” w Niemojewie i Osiedla Mieszkaniowego w Jarantowicach.

Jakość wód kontrolowano na jednym, ujściowym stanowisku. Według oceny ogólnej ten odcinek rzeki odpowiadał III klasie.

Analizując parametry fizykochemiczne, wody rzeki Chodeczki sklasyfikowano w II klasie, Zdecydowało o tym stężenie fosforanów, fosforu ogólnego i ChZT-Mn. Pozostałe wskaźniki odpowiadały najwyższej klasie czystości.

Skażenie bakteriologiczne odpowiadało III klasie, o czym zdecydowało 41 % wyników.

W porównaniu z wynikami badań, które były przeprowadzone w 2000 roku, stan czystości wód rzeki Chodeczki na ujściowym stanowisku nie uległ zmianom.

Przyczyną złego stanu jakości wód powierzchniowych jest:

- chemizacja rolnictwa: nadmierne nawożenie mineralne, chemiczne środki ochrony roślin,
- rozwinięty chów zwierząt,
- brak płyt obornikowych i zbiorników na gnojowicę,
- niezabezpieczone zbiorniki na kiszonkę,
- „dzikie” zrzuty ścieków.

5.5. GLEBY

Duże zagrożenie stanowią procesy **erozji gleb** działające w strefach krawędziowych i stoków wzdłuż rzek: Zgłowiączki, Chodeczki. W okresach roztopów, gwałtownych ulew procesy spłukiwania powodują postępujący ubytek substancji glebowej.

Na obszarze gminy i miasta Lubraniec ma miejsce również **erozja eoliczna**, związana z nadmiernym przesuszaniem wierzchniej warstwy gleby; następuje wówczas rozwiewanie gleby i ubytek jej najcenniejszych elementów. Przyczyną takiego stanu rzeczy jest także brak szaty roślinnej.

Część gleb podlega systematycznie postępującej **degradacji**, z przyczyn:

- niewłaściwie przeprowadzonych melioracji,

- niekorzystnej strukturze upraw,
- nadmiernemu stosowaniu pestycydów,
- eksploatacji kopalin ze złóż nieudokumentowanych (bez koncesji).

5.6 LASY

Ogólny stan drzew w lasach gminy Lubraniec charakteryzują wskaźniki określające ubytki aparatu asymilacyjnego. Badania prowadzone na terenie lasów państwowych wykazały, że na obszarze gminy występują uszkodzenia klasy 1 i 2 (wg pięcioklasowej skali).

W 2 klasie znajdują się lasy: Sarnowo, Dęby Janiszewskie. Są to uszkodzenia średnie, charakteryzujące się 26-60% ubytkiem aparatu asymilacyjnego. Uszkodzenia drzewostanów 1 klasy dotyczą pozostałych kompleksów leśnych. Charakteryzują się początkowymi objawami uszkodzeń – 11-25 % ubytku aparatu asymilacyjnego. Drzewostanów bez uszkodzeń (klasa 0) nie stwierdzono. Ekosystemy leśne narażone są od wielu lat na szkodliwy wpływ zanieczyszczeń powietrza (gazy, pyły), przenoszonych również z odległych aglomeracji miejskich np. Włocławek, Konin.

5.7. POWIETRZE

Substancje, które zmieniają średni skład atmosfery, są zanieczyszczeniami. Powstają w sposób naturalny – wynikając z działania samej przyrody, bądź sztuczny – spowodowane działalnością człowieka (antropogeniczne). Największym antropogenicznym źródłem emisji różnych substancji jest proces energetycznego spalania paliw.

Najbardziej znaczący wpływ na zanieczyszczenie powietrza na terenie gminy i miasta Lubraniec ma sezon grzewczy – duża liczba niskich emitorów. Źródło zanieczyszczenia stanowią również:

- pojazdy samochodowe emitujące do atmosfery produkty spalania paliw oraz układ komunikacyjny,
- środki chemiczne używane w rolnictwie w okresie ich stosowania.

W roku 2003 na terenie Gminy Lubraniec Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy nie prowadził pomiarów jakości powietrza.

Zgodnie z art. 89 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (Dz.U. Nr 62 poz. 627) oraz Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 roku w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji (Dz.U. Nr 87 poz. 796), w 2003 roku wykonano „Roczną ocenę poziomów substancji w powietrzu i wyniki klasyfikacji stref za rok 2002”. W rozumieniu przepisów strefą jest powiat. Ocenę wykonano pod kątem ochrony zdrowia i ochrony roślin.

Na podstawie wyników z pomiarów, wykonywanych przez WIOŚ w Bydgoszczy (wraz z delegaturami w Toruniu i we Włocławku) i Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Bydgoszczy (wraz z oddziałami zamiejscowymi w Toruniu i we Włocławku) zebrano obszerną bazę danych z pomiarów wykonanych w 2003 roku.

Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń oraz klasa ogólna dla strefy, uzyskana w ocenie rocznej za 2003 rok, dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia.

Nazwa strefy/powiatu		Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy							Klasa ogólna strefy	Uwagi
		SO ₂	NO ₂	PM10	Pb	C ₆ H ₆	CO	O ₃		
powiat włocławski	Rok 2002	A	A	A	A	B	A	A	B	
	Rok 2003	A	A	A	A	A	A	A	A	

Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń oraz klasa ogólna dla strefy, uzyskana w ocenie rocznej za 2003 rok, dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin.

Nazwa strefy/powiatu		Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy			Klasa ogólna strefy	Uwagi
		SO ₂	NO _x	O ₂		
powiat włocławski	Rok 2002	A	A	A	A	
	Rok 2003	A	A	A	A	

Na terenie miasta Lubraniec, na słupie energetycznym oświetleniowym przy ulicy 3-go Maja 7 w 2000 roku, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy umieścił punkt pomiarowy i zamontował próbniki w celu wykonania pomiarów zanieczyszczeń powietrza dwutlenkiem siarki i dwutlenkiem azotu metodą pasywną. Metoda pasywna polega na ekspozycji w powietrzu próbника pasywnego. Dwutlenek siarki i dwutlenek azotu podczas ekspozycji próbника przedostają się na drodze dyfuzji do jego wnętrza, gdzie są pochłaniane przez krążek absorbujący.

W czasie sesji pomiarowej, która trwała od czerwca 2000 roku do czerwca 2001 roku uzyskano następujące pomiary:

Tabela 2

Zestawienie wartości stężeń dwutlenku siarki SO₂ i NO₂ miesięcznych i rocznego – metodą pasywną

	Rok 2000						Rok 2001						D _{rok} μg/m ³
	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	
	μg/m ³												
SO ₂	2,0	1,3	3,3	7,3	17,7	-	34,0	30,3	18,3	11,0	4,7	3,3	12,1
NO ₂	14,7	16,0	16,0	27,0	27,0	-	29,0	23,3	16,7	15,0	7,0	6,3	18,0

W tabeli przedstawione zostały wyniki średniomiesięczne. Zdecydowanie niższe stężenie SO₂ odnotowano w miesiącach letnich, natomiast w sezonie grzewczym wzrastają one wielokrotnie. Potwierdzają one fakt, że podstawowy wpływ na jakość powietrza jest związany z lokalnymi źródłami zanieczyszczeń, którymi są gospodarstwa domowe i lokalne kotłownie opalane węglem.

Wartości stężeń NO₂ w okresie letnim były one nieco niższe niż w sezonie grzewczym, przy czym nie ma tak dużego zróżnicowania jak w przypadku dwutlenku siarki. Na stężenie dwutlenku azotu w dużym stopniu wpływ ma komunikacja.

6. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA OCHRONY ŚRODOWISKA

6.1. WODOCIĄGI I UJĘCIA WODY

Na terenie gminy i miasta Lubraniec funkcjonują następujące wodociągi:

- **wodociąg grupowy Żydowo** – oparty na ujęciu wody w miejscowości Żydowo. Ujęcie składa się z trzech studni głębinowych o zasobach wody $Q = 160 \text{ m}^3/\text{h}$. Wodociąg pracuje w układzie dwustopniowego pompowania wody.

Z ujęcia wody w Żydowie zaopatrywane są wsie w sołectwach: Milżyn, Smogorzewo, Sułkowo, Janiszewo, Czajno, Rabinowo, Milżynek, Kolonia Piaski, Żydowo, Redecz Wielki, Bodzanowo, Redecz Kalny, Wiktorowo, Siemnowek, Janiszewo, Dęby Janiszewskie.

- **wodociąg grupowy Lubraniec** oparty na ujęciu wody i stacji uzdatniania w mieście Lubraniec. Ujęcie składa się z trzech studni głębinowych o zasobach wody $Q = 86 \text{ m}^3/\text{h}$. Wodociąg pracuje w układzie dwustopniowego pompowania wody. Z ujęcia w Lubrańcu woda dostarczana jest siecią wodociągową mieszkańcom sołectw: Lubraniec Parcele, Kolonia Piaski.

- **wodociąg grupowy Kazanie** oparty na ujęciu wody i stacji uzdatniania w Kazaniu. Ujęcie składa się z trzech studni głębinowych o zasobach $Q = 73,0 \text{ m}^3/\text{h}$. Z ujęcia wody w Kazaniu zaopatrywani w wodę są mieszkańcy sołectw: Kazanie, Bielawy, Krowice.

Wszystkie studnie głębinowe posiadają wygradzone strefy ochrony bezpośredniej (8-10 m).

Na terenie gminy wykonane jest 225 km sieci wodociągowej oraz 58 km przyłączy zagrodowych, które umożliwiają odbiór wody 1376 posesjom na wsi oraz 675 w mieście Lubraniec. Pozostało do zwodociągowania jeszcze kilka miejscowości o łącznej długości sieci ok. 15 km. Obecny stan wyposażenia gminy w sieć wodociągową można uznać za dobry, jedynie w samym mieście Lubraniec sieć wymaga modernizacji ze względu na zły stan techniczny. Ponadto na ujęciu w Żydowie brakuje agregatu prądotwórczego zapewniającego dostawę energii elektrycznej do ujęcia. Wzrastające koszty eksploatacji ujęć jak również

zapewnienie stałej dostawy wody do odbiorców zmuszają gminę do połączenia magistralą wodociagową wszystkich ujęć i spięcie ich w jedną całość.

6.2. KANALIZACJA I OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW

Obecnie na terenie gminy jest pięć miejscowości wyposażonych w zbiorową kanalizację sanitarną: Lubraniec, Kazanie, Redecz Kalny, Żydowo i Dąbie Kujawskie. Miejscowości Kazanie, Redecz Kalny, Żydowo i Dąbie Kujawskie posiadają kanalizację zbiorczą wyłącznie na terenach po byłych osiedlach PGR, natomiast Lubraniec skanalizowany jest w 75%. Pozostała część terenu gminy i miasta obsługiwana jest metodą wywozu nieczystości wozami asenizacyjnymi.

Zmodernizowana w 2001 roku oczyszczalnia ścieków w Lubrańcu – Marysinie typu BOS stanowi mechaniczno – biologiczną oczyszczalnię ścieków z chemicznym wspomaganie usuwania związków fosforu, zapewniającą wysoki stopień oczyszczania ścieków w zakresie usuwania związków węgla, azotu i fosforu. Zrealizowano oczyszczalnię o przepustowości 300 m³/d o następującym układzie technologicznym:

Układ technologiczny oczyszczania ścieków:

- zbiornik ścieków surowych z przelewem awaryjnym (modernizacja punktu zlewnego z przelewem awaryjnym),
- zbiornik uśredniający napowietrzany „ZBUN”,
- Osadnik zespolony z komorą flokulacji „OS”,
- Komora przepływowa ścieków surowych,
- Komory osadu czynnego „KOCZ”,
- Osadniki wtórne „OSW”,
- Komora pomiarowa ścieków oczyszczonych „KP Q 1”,
- Stacja dmuchaw „SD”,
- Stacja dozowania preparatu PIX „PIX”,

Układ technologiczny gospodarki osadowej:

- Komora tlenowej stabilizacji osadu „KTSO”,

- Istniejące poletka osadowe,
- Stacja odwadniania osadu „SOO”.

Oczyszczalnia przyjmuje ścieki z terenu zlewni miasta Lubraniec. W trakcie modernizacji oczyszczalni ścieków wykonano prace polegające na zmodernizowaniu punktu zrzutu ścieków dowożonych oraz dostosowaniu rurociągów przesyłowych, co pozwoliło osiągnąć znormalizowany napływ ścieków na obiekty oczyszczania biologicznego.

Na obszarach wiejskich tylko nieliczne gospodarstwa mają zagrodowe oczyszczalnie ścieków.

W miejscowości Żydowo działa zmodernizowana w 2002 roku oczyszczalnia ścieków o przepustowości 35 m³/d. Natomiast oczyszczalnie w miejscowościach Redecz Kalny i Kazanie zostały zlikwidowane, a ścieki po wybudowaniu kolektorów włączone do miejskiej sieci kanalizacyjnej Lubrańca.

W Dąbiu Kujawskim działa oczyszczalnia ścieków wymagająca modernizacji.

6.3. GOSPODARKA ENERGIĄ CIEPLNĄ , ELEKTRYCZNĄ I GAZOWĄ

Zaopatrzenie gminy i miasta Lubraniec w ciepło oparte jest przede wszystkim na indywidualnych źródłach ciepła, kotłowniach komunalnych i zakładowych. Są to w przeważającej większości kotłownie opalane węglem. Gazem ziemnym opalane są zasoby Włocławskiej Spółdzielni Mieszkaniowej, budynek Szkoły Podstawowej w Lubrańcu, a także około 9 % domków jednorodzinnych korzysta z kotłowni gazowych. Również budynki szkół opalane są olejem opałowym poza budynkiem szkoły w Sarnowie.

Gmina Lubraniec zasilana jest w energię elektryczną ze stacji GPZ 110/15 kV zlokalizowanego w Lubrańcu. Stacja ta posiada zasilanie promieniowe – jednostronne i pojedynczy transformator 110/15 kV. Obecna sieć zasilająca i rozdzielcza średniego napięcia pracuje na napięciu 15 kV. Zainstalowana moc powinna zabezpieczyć potrzeby mieszkańców w najbliższych latach. Jednakże w dłuższej perspektywie czasu niezbędne będzie wykonanie drugostronnego zasilania.

W latach ubiegłych przeprowadzono modernizację oświetlenia ulicznego instalując oprawy energooszczędne, które pozwoliły na znaczne oszczędności z tytułu ponoszonych opłat.

Przez teren gminy i miasta Lubraniec przebiega gazociąg wysokoprężny DN 500 Odolanów – Włocławek. jest to podstawowy element krajowego systemu przesyłowego gazu. W miejscowości Lubraniec Brzezina wybudowana została stacja redukcyjno pomiarowa gazu I^o o przepustowości 4 000 m³/ h / 6,4 Mpa.

6.4. GOSPODARKA ODPADAMI

Na terenie gminy i miasta Lubraniec gospodarka odpadami oparta jest o wysypisko odpadów komunalnych w miejscowości Agnieszkowo. Zakład Usług Komunalnych w Lubrańcu jako zakład budżetowy gminy realizuje między innymi zadania związane z gospodarką odpadami.

Szczegółowe rozwinięcie tematu gospodarki odpadami zostało zawarte w „Planie gospodarki odpadami gminy i miasta Lubraniec”, który stanowi integralną część niniejszego opracowania.

7.CELE I PRIORYTETOWE DZIAŁANIA EKOLOGICZNE W GMINIE LUBRANIEC

7.1. OCHRONA WÓD

Przedsięwzięcia w zakresie wód mając na celu ochronę ujęć wód na potrzeby komunalne oraz ochronę wód stojących. Za szczególne ważne uznaje się wykorzystanie pełnej mocy przerobowej istniejących oczyszczalni ścieków oraz:

- budowę kanalizacji sanitarnej i deszczowej w mieście Lubraniec,
- uregulowanie gospodarki wodno-ściekowej poprzez stosowanie szczelnych zbiorników na ścieki,
- likwidację wszelkich zrzutów ścieków nie oczyszczonych lub niedostatecznie oczyszczonych do wód powierzchniowych i do ziemi,
- budowę kanalizacji sanitarnej wraz z małymi oczyszczalniami na wsiach,
- modernizację sieci wodociągowej, a przez to minimalizację strat wody na przesyłce wody wodociągowej,

- ograniczenie zanieczyszczeń wód spowodowanych produkcją rolną przez realizację ustawy o rolnictwie ekologicznym i Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej (likwidacja obszarowych źródeł zanieczyszczeń).

7.2. GOSPODARKA ODPADAMI

Omówienie celów i priorytetowych działań ekologicznych gospodarki odpadami zostało zawarte w „Planie gospodarki odpadami gminy i miasta Lubraniec”, który stanowi integralną część niniejszego opracowania.

7.3. OCHRONA POWIETRZA

Przedsięwzięcia związane z ochroną powietrza mają na celu:

ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza w sektorze mieszkalnictwa poprzez:

- poprawę parametrów jakościowych paliwa jak i jego zmianę,
- instalowanie urządzeń do redukcji zanieczyszczeń w gazach odlotowych,
- modernizację i zmianę technologii urządzeń grzewczych,
- edukację ekologiczną społeczeństwa na temat wykorzystania proekologicznych nośników energii i szkodliwości spalania materiałów odpadowych (szczególnie tworzyw sztucznych)

ograniczenie emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych poprzez:

- budowę obwodnicy dla miasta Lubraniec,
- bieżącą modernizację dróg i ciągów komunikacyjnych,
- intensyfikacja ruchu rowerowego poprzez likwidację barier technicznych oraz tworzenie ścieżek rowerowych.

7.4. OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI

Przedsięwzięcia związane z ochroną powierzchni ziemi powinny koncentrować się na redukcji odpadów u źródeł ich powstawania, racjonalizacji gospodarki odpadami oraz ochrony gleb przed niewłaściwą agrotechniką i nadmierną intensyfikacją produkcji rolnej oraz nadmiernym stosowaniem środków ochrony roślin i nawozów.

7.5. OCHRONA LASÓW

Podstawowym celem działań w zakresie ochrony lasu i gospodarki leśnej jest zachowanie lasu jako najważniejszego składnika równowagi ekologicznej biosfery, poprzez:

- zakaz zmiany sposobu użytkowania,
- przebudowę drzewostanów zniekształconych zgodnie z siedliskiem i ze zróżnicowaną strukturą gatunkową,
- przeznaczanie terenów nieprzydatnych rolniczo pod zalesienia,
- przestrzeganie zasad gospodarowania, zawartych we właściwych programach urządzania lasów.

7.6 OCHRONA PRZYRODY

Przedsięwzięcia w dziedzinie ochrony przyrody powinny zmierzać do zachowania cennych zasobów środowiskowych. Wszelkie działania prowadzone na terenie ich występowania i najbliższego otoczenia nie mogą prowadzić do ich zniszczenia.

W szczególności:

- utrzymanie układów zieleni wysokiej z zakazem niekontrolowanych wycinek, dosadzeń i cięć pielęgnacyjnych,
- przestrzeganie przez właścicieli i użytkowników przepisów prawa ustawowego w zakresie ochrony przyrody.

7.7 EDUKACJA EKOLOGICZNA

W dokumencie *Polityka ekologiczna państwa* określono wyraźnie kierunek rozwoju Polski: jest nim trwały i zrównoważony rozwój. Trwały i zrównoważony rozwój zakłada, że ochrona środowiska, wzrost ekonomiczny i rozwój człowieka są od siebie zależne i kształtują się wzajemnie. Jest to taki rozwój, który umożliwia zaspokojenie potrzeb obecnych i przyszłych pokoleń, bez naruszania harmonii przyrody.

W polityce ekologicznej edukacja ekologiczna społeczeństwa uznawana jest za jeden z ważniejszych instrumentów realizacji strategii ekorozwoju społecznego i gospodarczego. Poziom świadomości ekologicznej społeczeństwa jest bowiem

warunkiem akceptacji tej polityki. Trudno sobie wyobrazić aktywne uczestnictwo społeczeństwa nawet w najlepiej przygotowanych programach, jeżeli nie zostały one poparte wcześniejszą edukacją.

Edukacja ekologiczna kształtuje całościowy obraz relacji pomiędzy człowiekiem, społeczeństwem i przyrodą. Wskazuje zależność człowieka od środowiska oraz uczy odpowiedzialności za zmiany dokonywane w naturalnym środowisku.

Wyróżnia się tzw. edukację formalną, realizowaną w szkołach wszystkich stopni, oraz nieformalną, obejmującą wszystkie pozaszkolne rodzaje i formy kształtowania postaw proekologicznych.

Edukacja formalna

Edukacja ekologiczna w formalnym systemie nauczania prowadzona jest na terenie gminy i miasta Lubraniec w przedszkolu, szkołach podstawowych, gimnazjach, liceach ogólnokształcących, technikach, zasadniczych szkołach zawodowych.

Przedszkole jest ważnym ogniwem kształtowania osobowości, między innymi w dziedzinie kształtowania świadomości ekologicznej jest przede wszystkim wyzwolenie chęci, nawyku i umiejętności obserwowania środowiska w jego naturalnym funkcjonowaniu. Dzięki temu kształtuje się w dzieciach wrażliwość na piękno i dezaprobatę dla wszelkich przejawów niszczenia przyrody oraz szacunek dla innych istot. Działania te pośrednio wpływają na styl życia i świadomość ekologiczną rodziców.

Szkoły podstawowe, średnie i zawodowe. Ustawa o systemie oświaty z 1992 roku stanowi, że „system oświaty zapewnia w szczególności upowszechnianie wiedzy ekologicznej wśród dzieci i młodzieży oraz kształtowanie właściwych postaw wobec problemów ochrony środowiska”. Obowiązujące obecnie minima programowe wielu przedmiotów zawierają treści nawiązujące bezpośrednio do zagadnień ekologii oraz ochrony kształtowania środowiska.

Niezwykle ważne jest jednak wyposażenie nauczycieli w odpowiednie pomoce w formie atrakcyjnie zredagowanych podręczników, broszur, folderów, filmów video oraz zestawów do ćwiczeń laboratoryjnych i terenowych.

Edukacja nieformalna

Edukację nieformalną prowadzą: dom rodzinny, pozarządowe organizacje ekologiczne, centra edukacji ekologicznej, parki krajobrazowe, samorządowe terytorialne, służby ochrony środowiska, kościoły i ruchy religijne, środki masowego przekazu i zakłady pracy.

Dom rodzinny jest miejscem wszelkich działań edukacyjnym, w tym i proekologicznym. Z racji swej wyjątkowej siły oddziaływania rodzina okazuje się pomocna w kształtowaniu właściwych postaw dzieci i młodzieży oraz stanowi podstawę skuteczności innych form edukacji ekologicznej. Dlatego bardzo ważna jest edukacja rodziców i przygotowywanie ich do roli najważniejszych nauczycieli i wychowawców w tej dziedzinie.

Centra edukacji ekologicznej powołane są w celu kształtowania postaw proekologicznych oraz inspirowania i koordynowania działań w sferze edukacji ekologicznej społeczeństwa.

Gmina Lubraniec jest członkiem Włocławskiego Centrum Edukacji Ekologicznej we Włocławku.

Środki masowego przekazu. Media mają ogromny wpływ na poziom wiedzy społeczeństwa o stanie środowiska naturalnego. Lokalna gazetka „Głos Lubrańca” na swoich łamach publikuje artykuły o sprawach ochrony środowiska na terenie gminy i miasta Lubraniec.

7.8 PRZEDSIĘWZIĘCIA PLANOWANE DO REALIZACJI W LATACH 2004 – 2007

Nazwa planowanego zadania	Termin rozpoczęcia /zakończenia	Koszt ogółem tys. zł	Koszty w latach 2004 – 2007 tys. zł				Źródła finansowania
			2004	2005	2006	2007	
Sieć wodociągowa w miejscowościach Redecz Wielki Parcele, Lubraniec Parcele wraz z modernizacją SUW	2004-2005	2 118	407	856	855		środki gminy, środki strukturalne
Sieć kanalizacyjna w miejscowości Lubraniec w ulicach Strażacka, Nowomiejska, Kochanowskiego, Reja, Kasprowicza, Staszica, Kwiatowa z przykanalikami	2004-2006	6 763	445	3 159	3 159		środki gminy, środki strukturalne
Budowa drogi gminnej Koszanowo - Gołębin	2004-2005	756,5	6,5	750			środki gminy, środki strukturalne
Budowa wodociągu we wsi Czajno	2005	200		200			środki gminy, środki strukturalne

Program Ochrony Środowiska Gminy i Miasta Lubraniec na lata 2004 – 2011

Budowa wodociągu we wsi Gołębin Wieś i Gołębin Parcele	2005	60		60			środki gminy, środki strukturalne
Budowa drogi gminnej Rabinowo- Czajno	2004-2005	2 350	7	1 172	1 171		środki gminy, środki strukturalne
Budowa drogi gminnej Siemnowo – Grójec II etap	2005-2006	550		275	275		środki gminy, środki strukturalne
Budowa drogi gminnej Borek – Zgłowiączka	2006	2 580			2 580		środki gminy, środki strukturalne
Modernizacja drogi gminnej Lubraniec – Biernatki	2004	460	460				środki gminy, środki strukturalne
Modernizacja drogi gminnej Siemnowo - Grójec	2004	204	204				środki gminy, środki strukturalne

Program Ochrony Środowiska Gminy i Miasta Lubraniec na lata 2004 – 2011

Budowa drogi gminnej Milżyn – Czamaninek	2007	3 298				3298	środki gminy, środki strukturalne
Modernizacja drogi gminnej Lubraniec Parcele – Krowice	2004	520	520				środki gminy, środki strukturalne
Modernizacja kotłowni w obiektach użyteczności publicznej	2005 – 2007	1 000		330	330	340	środki gminy, środki strukturalne
Budowa wysypiska odpadów	2006-2007	2 000			1 000	1 000	środki gminy, środki strukturalne
Segregacja odpadów u źródła	2004-2007	23	7	7	7	2	środki gminy, środki strukturalne
Budowa oczyszczalni ścieków w m. Dąbie Kujawskie	2006	650			650		środki gminy, środki strukturalne

Program Ochrony Środowiska Gminy i Miasta Lubraniec na lata 2004 – 2011

Budowa sieci kanalizacyjnej	2007	2 000				2 000	środki gminy, środki strukturalne
-----------------------------	------	-------	--	--	--	-------	---

7.8. PRZEDSIĘWZIĘCIA PLANOWANE DO REALIZACJI W LATACH 2008 –2011

Nazwa planowanego zadania	Termin rozpoczęcia/ zakończenia	Koszt ogółem tys. zł	Źródła finansowania
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na wsiach.	2008-2011	900	Środki gminy, fundusze strukturalne, środki własne inwestorów
Modernizacja kotłowni w SP w Sarnowie	2008	200	Środki gminy, fundusze strukturalne
Modernizacja kotłowni w OSP w Lubrańcu	2009	60	Środki gminy, fundusze strukturalne
Budowa wysypiska odpadów komunalnych	2008-2009	1500	Środki gminy, fundusze strukturalne
Zakup specjalistycznego samochodu do wywozu odpadów	2008-2009	350	Środki gminy, fundusze strukturalne
Zakup pojemników do gromadzenia odpadów	2008-2009	350	Środki gminy, fundusze strukturalne
Modernizacja kotłowni w Miejsko-Gminnym Ośrodku Kultury w Lubrańcu	2009	70	Środki gminy, fundusze strukturalne

Program Ochrony Środowiska Gminy i Miasta Lubraniec na lata 2004 – 2011

Modernizacja dróg gminnych	2008-2011	3000	Środki gminy, fundusze strukturalne
Budowa i modernizacja sieci wodociągowej	2008-2011	2500	Środki gminy, fundusze strukturalne
Budowa sieci kanalizacyjnej w Lubrańcu	2008-2011	1000	Środki gminy, fundusze strukturalne

8. MONITORING WDRAŻANIA PROGRAMU

Zakres monitoringu

Monitoring wdrażania Programu oznacza, że regularnej ocenie podlegają:

- stopień wykonania działań
- stopień realizacji przyjętych celów
- rozbieżność pomiędzy przyjętymi celami i działaniami a ich wykonaniem
- przyczyny tych rozbieżności

Burmistrz Gminy i Miasta Lubraniec ocenia co dwa lata stopień wdrożenia Programu i przygotowuje raport z wykonania programu i przedstawia go radzie gminy.

Co cztery lata Program będzie aktualizowany w oparciu o cykliczną ocenę stopnia jego wdrożenia.

Wskaźniki wdrożenia Programu

Podstawą właściwego systemu oceny realizacji Programu jest dobry system sprawozdawczości oparty na wskaźnikach (miernikach) stanu środowiska i zmiany presji na środowisko, a także na wskaźnikach świadomości społecznej.

Określenie wskaźników wymaga posiadania odpowiednich informacji:

- pochodzących z monitoringu środowiska. Informacje te powinny być opracowane przez WIOŚ,
- pochodzących z przeprowadzenia badań społecznych .

W oparciu o analizę wskaźników, oceniana jest skuteczność i efektywność wdrożenia „Programu ochrony środowiska”, a wnioski z tej oceny będą brane pod uwagę przy cyklicznej weryfikacji Programu.

9. PODSUMOWANIE I WNIOSKI KOŃCOWE

Perspektywiczny program ochrony środowiska stanowi podstawę do podejmowania decyzji w zakresie działań i inwestycji w dziedzinie ochrony środowiska. Celem opracowanego programu ochrony środowiska jest przedstawienie aktualnego stanu środowiska w gminie Lubraniec, wskazanie absolutnych priorytetów ekologicznych oraz nakreślenie niezbędnych działań

mających za zadanie poprawę istniejącego stanu w dziedzinie ochrony środowiska.

Działalność życiowa i gospodarcza człowieka wywiera niewątpliwy wpływ na jakość środowiska. Powstające zagrożenie dla środowiska powoduje negatywne skutki dla ludzi i ekosystemów.

Dotychczasowe zaangażowanie władz samorządowych w sferze ochrony środowiska, zwłaszcza w wyposażenie gminy i miasta w urządzenia infrastruktury technicznej pozwoliły zahamować postępującą degradację środowiska oraz znacznie poprawić stan środowiska.

Nie mniej jednak do pełnego sukcesu w dziedzinie ochrony środowiska niezbędnym jest podejmowanie dalszych działań proekologicznych, w szczególności:

- uporządkowanie gospodarki wodnej i ściekowej,
- zorganizowanie i wdrożenie skutecznego systemu gospodarki odpadami stałymi i płynnymi,
- zapewnienie wysokiej jakości powietrza,
- zminimalizowanie uciążliwości hałasu,
- zachowanie walorów i zasobów przyrodniczych,
- zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców.